

מצה (#1)

הקדמה

שמות י"ב:ל"ג-ל"ד, ל"ט

דברים ט"ז:ג

ספרנו שם

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים (ב:ד)¹

מהר"ל הגדה של פסח (עמ' י"ט, ע"ב)²

רמב"ם נוסח הגדה³ (ד"ה בבהילו) [ועיין בשנויי נוסחאות שם במהדורת פרנקל]

רב שמשון רפאל הירש שמות (י"ב:ט"ו)⁴

לחם עוני

גמ' קטו: ["אמר שמואל..."] - קטז. [עד "... נמי הוא מסיק ואשתו אופה"], רשב"ם שם

גמ' לו. ["ת"ר יכול יוצא אדם... כעין תורא"], רש"י שם

גמ' לו: ["תנו רבנן לחם עוני... אשישי ענבים"], רש"י שם

רמב"ם הל' חו"מ (ח:ו, ו:ה)

בית יוסף או"ח (תע"ג:ו) [בשם כל בו]⁵

שו"ע או"ח תע"ג:ז, רמ"א שם

ספר הררי קדם (ח"ב ס' ע"ט)

רש"י קטז. (ד"ה אף כאן פרוסה), רשב"ם שם (ד"ה אף כאן פרוסה)

תוס' קטז. (ד"ה מה דרכו)

רמב"ם הל' חו"מ (ח:ו)

הגהות מיימוניות שם (ח:ו אות ו')

רי"ף כה: בדפיו ["אמר שמואל... כתיב ביה"]

שו"ע או"ח (תע"ה:א) [עד "...המלח"]

תוס' רא"ש קיד. (ד"ה הביאו לפניו מצה וחזרת)

¹ See below

² See below

³ Found at the end of מצה ומצה

⁴ See below

⁵ See below

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים ב:ד

רבי סימון בשם רבי יושוע בן לוי, אותו כזית שאדם יוצא בו ידי חובתו בפסח צריך שלא יהא בו משקין. רבי ירמיה אמר למצוה איתאמרת, רבי אמר למצוה איתאמרת. רבי יודה בן פזי אמר לעיכוב איתאמרת.

מהר"ל הגדה של פסח (עמ' י"ט, ע"ב)

היכא שאין לו רק מצה עשירה ולא יכול לקיים מצות לחם עוני למה לא יקיים מצות מצה לכל הפחות. איך המצה שהיא לחם עוני שייכה אל הגאולה?

רב שמשון רפאל הירש שמות י"ב:ט"ו

מצה symbolizes עבדות, social dependence. The opposite of מצה is חמץ, which accordingly symbolizes social independence... The day of our rise to freedom and independence introduces a whole cycle of days [i.e. Pesach], not with the symbol of freedom, but with the removal of the symbol of independence... In this way we are to remind ourselves that, at the moment of our rise to freedom and independence, neither in our personalities nor in our possessions was there the slightest trace of independence... it was only the omnipotence of G-d that raised us to freedom and independence.

בית יוסף אורח חיים סימן תעג

כתב הכל בו (הל' פסח יב.) המנהג לחלקה קודם שיקרא ההגדה כדי שיאמר עליה הא לחמא עניא מה לעני בפרוסה אף כאן בפרוסה (קטו:) ויש אומרים שהוא כדי שיראו התינוקות וישאלו מפני מה אנו מטמינים המצה ועדיין לא אכלנו ויש אומרים כדי שלא יראו ויאכלו אותה תוך הסעודה בשוגג ולא יהיה לו עוד מצה משומרת באחרונה ולפיכך מצניעין אותה עכ"ל.